

Research article**Determination of Environmental Sensitivity of Vocational School Students****Pınar KURT^{1,*}**, **Ahmet TAŞ²**¹Gümüşhane Üniversitesi Şiran Mustafa Beyaz Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Gümüşhane, Türkiye²Gümüşhane Üniversitesi Şiran Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Eczane Hizmetleri Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

*Corresponding author email: pinarkurt29@gmail.com

Abstract: The research was carried out in order to determine the thoughts of 260 students studying at the Vocational School of Health Services (Gümüşhane University) on environmental awareness. In this study, it was examined whether there was a difference between some personal characteristics (class, age, and gender) of the students and their thoughts on environmental awareness. With the scale used in the research, it was tried to determine the opinions of the students about their environmental awareness and the adequacy of the environmental education they received. As a result of the data analyzed with the SPSS 24. 0 program, it was determined that the education given to the students on environmental issues such as air, water, and soil pollution is not sufficient and there is a difference in the environmental awareness of the students according to the gender factor, the high school they graduated from, and the grade level, and there is no difference between their department and their age.

Keywords: Environmental awareness, Awareness, University students.

Citing: Kurt, P., & Taş, A. (2022). Determination of environmental sensitivity of vocational school students. *Acta Biologica Turcica*, 35(4), D3:1-7.

**Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının Belirlenmesi:
Gümüşhane Üniversitesi Örneği**

Özet: Araştırma, Gümüşhane Üniversitesi bünyesindeki Sağlık Hizmetleri Meslek yüksekokulu öğrencilerinin çevre duyarlılığına yönelik düşüncelerinin tespit edilmesi amacıyla 260 öğrenci ile yürütülmüştür. Yapılan bu çalışmada öğrencilerin bazı kişisel özellikleri ile (sınıf, yaş ve cinsiyet) çevre duyarlılıklarına yönelik düşünceleri arasında fark olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmada kullanılan ölçek ile öğrencilerin, çevre duyarlılığı tutumlarına ve eğitim-öğretim esnasında aldıkları çevre eğitiminin yeterliliğine ilişkin görüşleri tespit edilmiştir. SPSS 24. 0 programı ile analizi yapılan veriler neticesinde öğrencilerin hava, su ve toprak kirliliği gibi çevre sorunları ile ilgili konularda aldıkları eğitimin yeterli olmadığı ve cinsiyet faktörüne, mezun olunan liseye ve sınıf düzeyine göre öğrencilerin çevre duyarlılıkları arasında fark olduğu, öğrenim gördükleri bölüm ve yaşları arasında ise fark olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevre duyarlılığı, Farkındalık, Üniversite öğrencileri.

Giriş

Çevre, canlı ve cansızların yaşamları boyunca birbirleriyle etkileşim gösterdikleri fiziksel, kültürel, sosyal, ekonomik ve biyolojik ortamlar olarak tanımlanabilir (Göl ve ark, 2016; Yanarateş ve Yılmaz,

2020). Bu etkileşimler sonucunda insanların çevreyi kendi ihtiyaçları doğrultusunda ve bilinçsiz şekilde kullanmaları doğal dengeyi bozmakta ve telafisi mümkün olmayan sorunlar oluşmaktadır (Akbaş ve Kırmımlı, 2019; Uzun, 2021).

İnsanlık tarihi kadar eski olan çevre sorunları; insanoğlu tarafından doğal çevre üzerinde istenilmeyen etkilerin bırakılması, olarak tarif edilmektedir (Erkılıç, 2019). Çevrenin doğal dengesini bozarak, sürdürülebilirliğini tehlikeye atan nüfus artışı, küresel ısınma ile ortaya çıkan iklim değişikliği, çölleşme, ormanların tahrip edilmesi, ozon tabakasındaki bozulma, tehlikeli atıklar, hava, toprak ve su kirliliği, canlı çeşitliliğinde azalma gibi çevre sorunları ortaya çıkarmaktadır (Kurt ve Küçük, 2021). Nüfusun artmasına paralel olarak artan insan faaliyetleri sonucu oluşan evsel atıklar, tıbbi atıklar ve sanayi atıklarının çevreye rastgele bırakılması nedeniyle her geçen gün çevre daha da bozulmaktadır. Bunun yanı sıra su, hava ve toprak kirlilikleri de artmaktadır. Toplumun çevre hakkında yeterli bilgiye ve bilinç düzeyine sahip olmaması da doğal çevrenin ve kaynakların hızla yok olmasına yol açmakta ve beraberinde çevre kirliliklerinin artmasına katkı sağlamaktadır (Kurt ve Küçük, 2021). Çevre kirliliği de sadece bir bölgeyi değil tüm dünyayı etkilemektedir. Bu da ulusal ve uluslararası boyutta işbirlikleri ile ciddi önlemlerin alınarak uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir (Zhang ve Wen, 2008). Yeterli seviyede tedbir alınmadığı takdirde dünyanın yaşanabilir boyutta olmayacağı öngörülmektedir. Günümüzde insanların üzerinde durması gereken en önemli konuların başında çevrenin korunması ve nesillere yaşanabilir bir ortamın bırakılması gelmektedir (Tufaner ve ark., 2020).

Canlılar ve çevre arasında var olan dengenin korunması ve ortaya çıkan çevre sorunlarının büyük bir kısmının insanlar tarafından meydana geldiğinin algılanması yani çevre bilinci ve çevre duyarlılığına erişilmesi bu sorunların engellemesinde oldukça önemli bir yer tutmaktadır (Işıldar ve Yıldırım, 2008).

Çevre duyarlılığı, çevre sorunlarının ortaya çıkmasına engel olmanın yanında bu sorunlarla karşılaşıldığında yapılması gerekenleri bilmeyi ve uygulamayı gerektirir (Yeşil ve Turan, 2020). Çevre duyarlılığı cinsiyet, aile yapısı, yaşanılan ortam ve eğitim seviyesi gibi faktörlere bağlı olarak bireyler arasında değişkenlik gösterebilir. Ancak bireylerin çevreye duyarlı hale gelebilmeleri için yaşamlarının her döneminde çevre eğitimi almaları, çevre ile ilgili etkinlikler, söyleşilere katılmaları, güncel durumları takip etmeleri ve öğrendiklerini uygulamaları gerekmektedir (Uzun, 2021). Bu eğitimler ve etkinlikler, bireylerde çevre bilincinin ve duyarlılığının oluşmasında, çevresel farkındalığı arttırmada, çevreyle uyumlu, çevreye zarar vermeden ve çevre dostu bir yaşam şeklini

benimsemeye önemli bir yer tutmaktadır (Erten, 2004; Kiper ve ark., 2017; Akbaş ve Kırımlı, 2019; Uzun, 2021).

Çevre ve çevre duyarlılığı konuları tüm sektörlerde olduğu gibi sağlık alanında da önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle sağlık çalışanı yetiştiren okullarda da çevre eğitimi verilerek çevresel farkındalığın ve duyarlılığın oluşturulması gerekmektedir (Çelik ve ark., 2016). Bu çalışmada Sağlık Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin çevre ile ilgili duyarlılıklarının cinsiyet, yaş grupları, mezun oldukları lise türü, öğrenim gördükleri programlar ve sınıf faktörlerine göre belirlenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Bu çalışma Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin çevre duyarlılığına yönelik düşüncelerinin tespit edilmesi amacıyla rastgele örnekleme yöntemi ile yapılmış tanımlayıcı bir araştırmadır. Araştırmanın örneklemini araştırmaya gönüllülük esasına göre katılan 260 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların çevresel duyarlılığını belirlemeye yönelik soruların yanında demografik özelliklerine de yer verilmiştir. Katılımcıların çevre duyarlılıklarının belirlenmesinde Çabuk ve Karacaoğlu'nun (2003) geliştirdikleri ölçek kullanılmıştır. Ölçekten elde edilen veriler SPSS 24. 0 programı ile analiz edilmiş yüzde dağılımları frekans analizi ile farklılıkların önem dereceleri ise bağımsız örneklem t testi ANOVA ve post hoc testi yapılarak tespit edilmiştir.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırmanın Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerine uygulanmış olması diğer bölümlerde öğrenim gören öğrenciler için genel bir sonuç vermemektedir. Bu durum çalışmanın kısıtlılığını göstermektedir. Çalışmanın sadece üniversitede öğrenim gören öğrencilere uygulanması ve aynı üniversitenin diğer sağlık öğrenimi gören lisans ve ön lisans öğrencilerinin araştırmaya dahil edilmemesi diğer bir kısıtı oluşturmaktadır.

Bulgular ve Tartışma

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 75,8'i kadın, % 24,2'si erkek, % 59,2'si 20 yaşın altında, % 40,8'i 21 yaş ve üzerinde, % 46,9'unun birinci sınıf, % 53,1'inin ikinci sınıf, % 16,9'unun meslek lisesi, % 39,2'sinin sağlık meslek lisesi, % 33,4'ünün anadolu lisesi, % 10,5'inin ise diğer liselerden mezun olduğu, % 8,8'inin İlk ve Acil

Yardım, % 13,1'inin Diyaliz, % 13,5'inin Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik, % 10,8'inin Eczane Hizmetleri, % 9,2'sinin Fizyoterapi, % 44,6'sının ise meslek yüksekokulundaki diğer bölümlerden birinde okuduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kadın	197	75,8
Erkek	63	24,2
Yaş		
≤20	154	59,2
≥21	106	40,8
Sınıf		
1. sınıf	122	46,9
2. sınıf	138	53,1
Lise türü		
Meslek Lisesi	44	16,9
Sağlık Meslek Lisesi	102	39,2
Anadolu Lisesi	87	33,4
Diğer	27	10,5
Bölüm		
İlk ve Acil Yardım	23	8,8
Diyaliz	34	13,1
Tıbbi Dokümantasyon	35	13,5
Eczane Hizmetleri	28	10,8
Fizyoterapi	24	9,2
Diğer	116	44,6

Hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, ekolojik denge, çevre çalışmalarına katılım ve örgün eğitim kurumlarında aldıkları çevre eğitimine ilişkin öğrenci görüşleri ayrı ayrı değerlendirmeye alınmıştır (Tablo 2). Çalışmaya katılan öğrencilerin 179'u (% 68,8) ozon tabakasına zararlı maddeleri içeren tüketim mallarını günlük hayatında bazen kullandığını belirtmiştir. Hava kirliliğine sebep olmamak için toplu taşıma araçlarını bazen kullanan 162 (% 62,3) öğrencinin yanı sıra 43 (% 16,5) öğrenci de toplu taşıma araçlarını hiç kullanmadığını belirtmiştir. Katılımcıların 186'sı (% 71,5) konuşurken ve çeşitli araçları kullanırken diğer insanların etkilenmemesine her zaman, 66'sı (% 25,4) bu konuya bazen dikkat ettiğini bildirmiştir. Öğrencilerin 151'i (% 58,1) bazen diğer insanları hava kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyardığını ifade ederken, 88'i (% 33,8) her zaman uyardığını ifade etmiştir. Katılımcıların 127'si (% 48,8) bazen temizlik maddelerinin, zararlı kimyasal maddeler içerip içermediğine dikkat ederek satın aldıklarını, 82'si (% 31,5) bu konuya ilişkin her zaman duyarlı olduğunu belirtmiştir. 161 (% 61,9) katılımcı, su

kullanımında her zaman duyarlı olduğunu ifade edilmiştir. Motor yağı, boya gibi zararlı kimyasal maddelerin kanalizasyona karışmamasına özen gösterme konusunda katılımcıların 133'ü (% 51,2) her zaman, 108'i (% 41,5) ise bazen duyarlı olduğu yönünde görüş bildirmiştir. İnsanları su kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarıp uyarmadıklarına yönelik soruda öğrencilerin 129'unun (% 49,6) her zaman, 116'sının da (% 44,6) bazen uyardığı belirlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Hava ve Su Kirliliği Hakkındaki Görüşleri

Hava Kirliliği	Sayı	%
Ozon tabakasına zararlı maddeleri içeren tüketim mallarını kullanmamaya dikkat eder misiniz?		
Her zaman	54	20,8
Bazen	179	68,8
Asla	27	10,4
Kendi aracınız olsa bile, hava kirliliğine yol açmamayı dikkate alarak toplu taşıma araçlarını kullanır mısınız?		
Her zaman	55	21,2
Bazen	162	62,3
Asla	43	16,5
Konuşurken ve çeşitli araçları kullanırken diğer insanların etkilenmemesine dikkat eder misiniz?		
Her zaman	186	71,5
Bazen	66	25,4
Asla	8	3,1
İnsanları, hava kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarır mısınız?		
Her zaman	88	33,8
Bazen	151	58,1
Asla	21	8,1
Su Kirliliği	Sayı	%
Temizlik maddelerini, zararlı kimyasal maddeler içerip içermediğine dikkat ederek mi satın alırsınız?		
Her zaman	82	31,5
Bazen	127	48,8
Asla	51	19,6
Su kullanımında her koşulda tutumlu musunuz?		
Her zaman	161	61,9
Bazen	92	35,4
Asla	7	2,7
Motor yağı, boya gibi zararlı kimyasal maddelerin kanalizasyona karışmamasına özen gösterir misiniz?		
Her zaman	133	51,2
Bazen	123	43,1
Asla	7	2,8
İnsanları, su kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarır mısınız?		
Her zaman	130	45,8
Bazen	108	41,5
Asla	19	7,3

Katılımcıların toprak kirliliği hakkındaki düşünceleri incelendiğinde, kağıtların her iki yüzünü de kullanmaya

özen gösterip göstermediklerine yönelik olarak öğrencilerin 174'ü (% 66,9) her zaman duyarlı olduklarını belirtmiştir. Öğrencilerin 149'u (% 57,3) kağıt peçete kullanımında her zaman tutumlu olduklarını ifade ederken, 95'i (% 36,5) bazen tutumlu olduklarını belirtmiştir. Öğrencilerin 157'si (% 60,4) uygun koşulları dikkate alarak bazen fidan diktiklerini ifade etmiştir. 194 (% 74,6) öğrenci, atıkların çöp kutusuna ulaşması konusunda her zaman duyarlılık gösterdiğini ifade etmiştir. 142 (% 54,6) öğrenci her zaman geri dönüşüm kutularını kullandığını ifade etmiştir. Öğrencilerin 156'sı (% 60,0) çöpleri bazen sınıflandırdığını, 24'ü (% 96,2) asla çöpleri sınıflandırmadıklarını, 80'i ise (% 30,8) çöplerini atarken her zaman sınıflandırdıklarını ifade etmiştir. Öğrencilerin 135'i (% 51,9) diğer insanları toprak kirliliği konusunda duyarlı olmaları için bazen uyarmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların Toprak Kirliliği Hakkındaki Görüşleri

Toprak Kirliliği	Sayı	%
Yazı yazdığımız kağıtların her iki yüzünü de kullanmaya özen gösterir misiniz?		
Her zaman	174	66,9
Bazen	77	29,6
Asla	9	3,5
Kağıt peçete kullanımında her koşulda tutumlu musunuz?		
Her zaman	149	57,3
Bazen	95	36,5
Asla	16	6,2
Yetiştirilmesi için uygun koşulları dikkate alarak fidan diker misiniz?		
Her zaman	70	26,9
Bazen	157	60,4
Asla	33	12,7
Atıkların çöp kutusuna ulaşmasına dikkat eder misiniz?		
Her zaman	194	74,6
Bazen	62	23,8
Asla	4	1,5
Atıkları yeniden değerlendirilebilmeleri için uygun geri dönüşüm kutularına atar mısınız?		
Her zaman	142	54,6
Bazen	110	42,3
Asla	8	3,1
Çöpleri atarken sınıflandırır mısınız?		
Her zaman	80	30,8
Bazen	156	60,0
Asla	24	9,2
Çevrenizdeki insanları, toprak kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarır mısınız?		
Her zaman	109	41,9
Bazen	135	51,9
Asla	16	6,2

Araştırmaya katılan öğrencilerin 148'i (% 56,9)

ekolojik dengeyi göz önüne alarak nüfus planlamasına her zaman dikkat ettikleri/edecekleri yönünde görüş bildirmiştir. 162 (% 62,3) katılımcı insanlık için insanlar ve hayvanlar üzerinde her türlü deney yapılmasını asla uygun görmediklerini belirtmiştir. Öğrencilerin 142'si (% 54,6) diğer insanları ekolojik dengenin korunması konusunda duyarlı olmaları için bazen, 96'sı (% 36,9) ise her zaman uyardıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin 168'i (% 64,6) çevre konusunda yapılan seminer, panel, konferans gibi bilimsel çalışmalara bazen katıldıklarını belirtmiştir. Öğrencilerin 149'u (% 57,3) çevre konusunda çalışan gönüllü kuruluşların çalışmalarına bazen katıldıklarını bildirmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Katılımcıların Ekolojik Denge ve Çevre Çalışmalarına Katılma Hakkındaki Görüşleri

Ekolojik Denge	Sayı	%
Evli olsaydınız/iseniz, ekolojik dengeyi göz önüne alarak nüfus planlamasına dikkat eder misiniz?		
Her zaman	148	56,9
Bazen	87	33,5
Asla	25	9,6
İnsanlık için, insanlar ve hayvanlar üzerinde her türlü deney yapılmasını uygun görüyor musunuz?		
Her zaman	15	5,8
Bazen	83	31,9
Asla	162	62,3
Çevre Çalışmalarına Katılma		
Çevre konusunda yapılan seminer, panel, konferans gibi bilimsel çalışmalara katılıyor musunuz?		
Her zaman	30	11,5
Bazen	168	64,6
Asla	62	23,8
Çevre konusunda çalışan gönüllü kuruluşların çalışmalarına katılıyor musunuz?		
Her zaman	26	10,0
Bazen	149	57,3
Asla	85	32,7

Katılımcıların 136'sı (% 52,3) hava kirliliği konusunda, 61'i (% 23,5) su kirliliği konusunda, 129'u (% 49,6) su kirliliği konusunda, 142'si (% 54,6) toprak kirliliği konusunda kısmen yeterli eğitim aldığını belirtmektedir. Ekolojik denge konusunda da katılımcıların 141'i (% 54,2) kısmen yeterli eğitim aldıklarını ifade etmiştir (Tablo 5).

Katılımcılar arasında cinsiyet, yaş, sınıf, mezun olunan lise türü ve öğrenim görmekte oldukları programa göre görüş farklılığı bulunup bulunmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t testi ve anova testi yapılmıştır. Çevre ile ilgili tüm yanıtların ortalama değeri alınarak gerçekleştirilen analizlerde kadın ve erkek

katılımcılar ile sınıflar arasında çevre duyarlılığı konusunda istatistiksel olarak $p < 0,01$ önem düzeyinde anlamlı bir fark bulunurken katılımcıların yaşları arasında farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Çevre Eğitimi Hakkındaki Görüşleri

Çevre Eğitimi	Sayı	%
Hava kirliliği konusunda bilinçlenmeniz için yeterli eğitim aldığınıza inanıyor musunuz?		
Evet	59	22,7
Kısmen	136	52,3
Hayır	65	25,0
Su kirliliği konusunda bilinçlenmeniz için yeterli eğitim aldığınıza inanıyor musunuz?		
Evet	70	26,9
Kısmen	129	49,6
Hayır	61	23,5
Toprak kirliliği konusunda bilinçlenmeniz için yeterli eğitim aldığınıza inanıyor musunuz?		
Evet	56	21,5
Kısmen	142	54,6
Hayır	62	23,8
Ekolojik denge konusunda bilinçlenmeniz için yeterli eğitim aldığınıza inanıyor musunuz?		
Evet	50	19,2
Kısmen	141	54,2
Hayır	69	26,5

Katılımcıların demografik özellikleriyle çevre duyarlılıkları arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Tablo 6'da yer alan değişkenler arasında cinsiyet ($p = 0,001$) ve sınıf ($p = 0,003$) değişkenlerinde fark görülmüştür. Bu verilere göre ortalamalar incelendiğinde kadın katılımcıların daha yüksek

ortalaması olduğu için, kadınların erkeklere oranla çevreye daha duyarlı oldukları söylenebilir ($X: 7,082$).

Tablo 6. Katılımcıların Bazı Demografik Özelliklerine Göre Çevre Duyarlılıkları Arasındaki Farklılıklar

	N	X	S	Sd	t/F	p
Kadın	197	1,704	0,317	258	-3,005	0,001
Erkek	63	1,825	0,361			
≤ 20	154	1,773	0,338	258	0,258	0,797
≥ 21	106	1,762	0,312			
1. sınıf	122	1,705	0,306	258	-3,022	0,003
2. sınıf	138	1,826	0,336			

Çevreye karşı duyarlı davranma konusu hem ülkemiz hem de dünya için büyük önem arz etmektedir. Genel olarak bakıldığında günümüz gençlerinin aldıkları çeşitli eğitimlerden dolayı bu konuda daha duyarlı olması beklenmektedir. Bunun yanı sıra toplumumuzda sağlıkla ilgili bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin bu konuda daha bilinçli olması gerektiği gibi bir anlayış da bulunmaktadır. Bu çalışmada sağlık alanında öğrenimlerini sürdüren ön lisans öğrencilerinin çevre duyarlılıkları incelenmiş ve aralarında hangi faktörler arasında farklılıklar olduğu irdelenmiştir.

Değişken sayısı ikiden fazla olduğu için tercih edilen anova analizi sonuçlarına göre mezun olunan lise türüne göre katılımcılar arasında $p < 0,05$ önem düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Ancak üniversitede okudukları bölümlere göre öğrenciler arasında çevre duyarlılığı konusunda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tablo 7'de Post Hoc analizi ile değişkenler arasındaki farklar gösterilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Mezun Oldukları Lise Türü ve Okudukları Bölüm İle Çevre Duyarlılıkları Arasındaki Farklılıklar

	Lise türü	Lise türü	Ortalama Farkı	p
Çevresel Duyarlılık Ölçeği	Meslek lisesi	Sağlık Meslek Lisesi	-0,143	0,225
		Anadolu Lisesi	-0,121	0,393
		Diğer	-0,385	0,017
	İlk ve Acil Yardım	Diyaliz	-0,056	0,997
		Tıbbi Dok.	0,140	1,000
		Eczane Hiz.	0,063	0,994
		Fizyoterapi	0,339	1,000
		Diğer	0,252	0,953

Analizlerden elde edilen sonuçlara göre çalışmadaki öğrencilerin büyük bir kısmı; hava kirliliği, ozon tabakasına zararlı maddeleri içeren tüketim mallarını kullanmama, çöpleri atarken sınıflandırma konularına yeterince dikkat etmediklerini belirtmişlerdir. Bu

sonuçlar, öğrencilerin çevresel duyarlılıklarının yetersiz düzeyde olduğunu ve çevre sorunları konusunda yeterince hassas olmadıklarını göstermektedir. Şenyurt ve ark. (2011)'in da üniversite öğrencilerinin önemli bir çoğunluğunun (% 50) bireysel önlem almadığını

belirtilmiş olması bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin hava kirliliği konusunda başkalarını uyarma hususunda bazen duyarlı davrandıkları görülmüştür. Ayrıca konuşurken ve çeşitli araçları kullanırken diğer insanların etkilenmemesine çok dikkat ettikleri de tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun her zaman özellikle su tüketimine dikkat ettiği ve suyu tasarruflu kullandıkları görülmektedir. Aynı şekilde su kullanımını konusunda genel bir hassasiyetin olduğu Princci ve ark. (2020) ve Göl ve ark. (2016)'nın yaptığı çalışmada da vurgulanmıştır. Yine öğrencilerin zararlı kimyasal maddelerin kanalizasyona karışmamasına dikkat ettikleri, diğer insanları su kirliliği konusunda uyardıkları, kağıt tasarrufu yaptıkları, yeniden değerlendirilebilecek atıkları geri dönüşüm kutularına attıkları, aynı zamanda ekolojik denge ve deney hayvanları konusunda duyarlı oldukları belirlenmiştir. Sonucun bu şekilde olmasının nedeni almış oldukları eğitimler ve bunun yanında görsel iletişim kanalları vasıtasıyla oluşturulan farkındalıklar olduğu muhtemeldir. Princci ve ark. (2020) da yaptıkları çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Ayrıca temizlik maddelerini satın alırken bazen dikkatli davrandıkları, fidan dikme etkinliğine bazen katıldıkları, çöp sınıflandırmalarını bazen yaptıklarını ve diğer insanları toprak kirliliği konusunda bazen uyardıkları tespit edilmiştir. Göl ve ark. (2016) yaptıkları çalışmada da katılımcıların "ozon tabakasına zararlı maddeleri içeren tüketim mallarını kullanmama, çöpleri atarken sınıflandırma ve geri dönüşümlü ürün kullanma" konularına dikkat etmedikleri görülmektedir. Yapılan çalışmada, öğrencilerin genel itibarıyla ekolojik denge, hava, toprak ve su kirliliği konusunda yeterli eğitimi almadıkları ve bilgi eksikliklerinin olduğundan bahsedilebilir.

Öğrencilerin büyük bir kısmı (% 65) çevre ile ilgili seminerlere ve çalışmalara bazen katıldığını, % 12'si her zaman katıldığını, % 24'ü ise asla katılmadığını belirtmiştir. Benzer şekilde Princci ve ark. (2020) yaptıkları çalışmaya katılan öğrencilerin de yarısından fazlasının daha önce çevre hakkında yapılan seminer, konferans, panel tarzı bilimsel araştırmalara katılmadıklarını belirtmiştir. Bu durumun öğrencilerin bilinçlenmesinin önünde önemli bir engel olduğu düşünülmektedir.

Fark analizleri neticesinde elde edilen verilere göre ortalamalar incelendiğinde kadın katılımcıların daha yüksek ortalaması olduğu için, kadınların erkeklere oranla

çevreye daha duyarlı oldukları söylenebilir. Yapılan birçok çalışmada da (Çabuk ve Karacaoğlu, 2003, Özdemir ve ark. 2004, Uzun, 2021) kadınların çevresel konulara daha duyarlı oldukları görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak kadınların toplumsal rolü ve çevre konusundaki kaygı ve endişelerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Diğer değişkenlere göre farklılık bulunmamasına rağmen ortalamalar göz önüne alındığında 20 yaş altı öğrencilerin çevresel duyarlılığının daha fazla olduğu görülmüştür.

Sınıf düzeylerine göre yapılan karşılaştırmada 2. sınıf öğrencilerinin 1. sınıf öğrencilerine göre çevre konusunda daha duyarlı olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun 2. Sınıf öğrencilerinin aldıkları derslere bağlı olduğu söylenebilir. Uzun (2021) yaptığı çalışmada da benzer sonuca ulaşmıştır.

Katılımcıların mezun olduğu lise türüne göre yapılan değerlendirmede diğer lise (temel lise, imam hatip lisesi ve açık lise) mezunlarının; meslek lisesi mezunlarına oranla çevreye daha duyarlı oldukları bulunmuş, sağlık meslek lisesi mezunları ve Anadolu lisesi mezunları ile ise anlamlı bir farklılıkları bulunmamıştır. Bölümlere yönelik değerlendirmede ise anlamlı bir fark bulunmamış ve farklı bölümlerde okuyan öğrencilerin çevre duyarlılıkları arasında bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu durumun bölüm müfredatlarının birbirine yakın olmasından kaynaklanması muhtemeldir.

Sonuç ve Öneriler

Çevresel sorunlar her geçen gün daha fazla gündeme gelmekte ve acil çözüm beklemektedir. Bu konuda asıl olan çevresel sorunların ortaya çıkmamasını sağlayabilmektir. Özellikle gençlerde çevresel duyarlılık ve bilincin oluşturulması ile bu sorunlar azaltılabilir.

Yapılan çalışma da sağlık meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin çevre ile ilgili duyarlılıklarının cinsiyet, yaş grupları, mezun oldukları lise türü, öğrenim gördükleri programlar ve sınıf faktörlerine göre belirlenmesi amaçlanmıştır.

Sonuç olarak, çalışmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunda çevre duyarlılığının kısmen bulunduğunu söyleyebiliriz. Öğrencilerin çevre duyarlılığı geliştirilmeli ve çevre sorunlarına dikkatleri çekilerek sonraki yıllarda ortaya çıkabilecek sorunlar hakkında bilgilendirilmelidir. Hem bireysel hem de toplumsal çevre duyarlılığını oluşturabilmek için yapılabilecekler;

- Sağlık Meslek Yüksekokulların da yer alan bölüm ve program dersleri düzenlenerek çevre sağlığı ile ilgili

derslerin eklenmesi,

- Öğrencilere her eğitim döneminde gerek teorik gerek uygulamalı çevre eğitimlerinin verilmesi (seminer, panel, konferans, saha çalışması vb.),
- Sosyal medya aracılığı ile çevre konularına yer verilmesi ve toplumsal duyarlılığın oluşturulması,
- Meslek Yüksekokulların da çevre ile ilgili öğrenci kulüpleri kurulmalı ve bu kulüpler sayesinde çevre ile ilgili etkinliklere teşvik edilmesi,
- Çevre duyarlılığına dikkat çekecek kamu spotlarının oluşturulması ve yaygınlaştırılması,
- Çevre kuruluşlarının tanıtımının artırılması ve öğrencilerin eğitim öğretimin her kademesinde bu kuruluşlara üyeliklerinin teşvik edilmesidir.

Teşekkür

Dr. Burcu ÇABUK ve Dr. Ö. Cem KARACAOĞLU'na ölçek sorularının çalışmada kullanımına verdikleri izinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Etik Onay

Bu çalışma için etik onay belgesine gerek olmadığı belirtilmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyanında bulunmamışlardır.

Mali Destek

Yazarlar herhangi bir mali destek beyanında bulunmamışlardır.

Kaynaklar

- Akbaş, İ., & Kırımlı, E. N. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılığı: Ölçek Geliştirme Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1-11.
- Çabuk, B., & Karacaoğlu, C. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1-2): 189-198.
- Çelik, S., Başaran, T., Gökalp, M. R., Yeşildal, M., & Han, O. (2016). Hemşirelik ve Tıp Öğrencilerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları. *HSP*, 3(2), 91-98.
- Erkılıç, H.H. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlık Düzeyleri ve Çevreye Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi: Sakarya İli Örneği, *Sakarya Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*, 151.
- Erten, S. (2004). Çevre Eğitimi ve Çevre Bilinci Nedir, Çevre Eğitimi Nasıl Olmalıdır? *Çevre ve İnsan Dergisi*, 65(66), Ankara.

- Göl, C., Saymanlı, H., & Karaca G. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Duyarlılıkları. *ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 187-200.
- Işıldar, G. Y., & Yıldırım, F. (2008). The Effectiveness of Environmental Education on Environmental ly-Sensitive Behaviors. *Eğitim ve Bilim*, 33(148), 13.
- Kiper, T., Korkut, A., & Topal, T. Ü. (2017). A Research on Environmental Sensitivity of University Students: in The Example of Namık Kemal University. *Inonu University Journal of Art and Design*, 7(16), 112-124.
- Kurt, P., & Küçük Kent, N. (2021). A Research on the Relationship Between Environmental Health and Disaster: The Sample of Gumushane Universty. *Acta Biologica Turcica*, 34(1), 9-21.
- Özdemir, O., Yıldız, A., Ocaktan, E., & Sarışen, Ö., (2004). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Çevre Sorunları Konusundaki Farkındalık ve Duyarlılıkları. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 57(3), 117-127.
- Pirinceci, E., Atıcı, E., Oguzoncul, A.F., Devenci, S.E., Ozan, A.T., Şen, M.A., & Arca, M. (2020) Bir Yüksekokul Öğrencilerinin Çevreye Karşı Duyarlılıklarının Değerlendirilmesi, *Van Tıp Dergisi*, 27(4), 480-488.
- Şenyurt, A., Temel, A. B., & Özkahraman, Ş. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Konulara Duyarlılıklarının İncelenmesi. *S.D.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(1): 8-14.
- Tufaner, F., Tufaner, Ç., & Dere, T. (2020). Yüksek Öğretimde Çevre Eğitiminin Yeri ve Önemi. *İklim Değişikliği ve Çevre*, 5(1), 18-25.
- Uzun, S. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Çevre Bilinci ve Duyarlılıklarının Belirlenmesi: Düzce Üniversitesi Örneği, *Düzce Üniversitesi Ormanlık Dergisi*, 17(1), 173-198.
- Yanarates, E., & Yılmaz, A. (2020). Öğretmen Adaylarının "Çevre Duyarlılığı" Kavramına Yönelik Metaforik Algıları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(3), 1019-1050.
- Yeşil, M., & Turan, Y. (2020). Çevresel Duyarlılık Üzerine Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*, 10(2), 418-435.
- Zhang, K. M., & Wen, Z. G. (2008). Review and Challenges of Eolicies of environmental Protection and Sustainable Development in China. *Journal of Environmental Management*, 88(4), 1249-1261.